

Kommittén för stockholmsforskning
STADSMUSEIFÖRVALTNINGEN

TJÄNSTFÖRLÄTANDE

SID 1 (11)

2006-04-13

DNR 2006/387-60

SMN: 2006-05-18

nr. 19

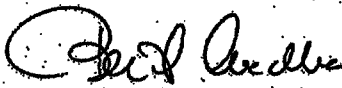
Handläggare: Anders Gullberg
Tfn: 08-508 317 44

Till
Stadsmuseinämnden

Kommunfullmäktige 150 år – ett forskningsprojekt

Förslag till beslut

Stadsmuseinämnden föreslår Kommunfullmäktige anvisa 300 tkr för år 2006 och 1 800 tkr för år 2007 för att starta projektet Makten i Stadshuset – partier och politiker i fullmäktige efter 1945.

Berit Svedberg
Förvaltningschef

Anders Gullberg
Forskningssekreterare

Sammanfattning

Flera av dagens brännande politiska problem kan med fördel bearbetas i ljuset av ett längre historiskt förlopp. Det gäller frågor som hur staden ska förhålla sig till en föränderlig omvärld, hur politikens former bör utvecklas och legitimiteten stärkas och hur den politiska styrningen av förvaltningen ska utformas.

Sid 2 (11)

Stadshuspolitikens genom åren många spännande ideologiska strider och konstruktiva kompromisser är i stor utsträckning okända för en större allmänhet. Bristen på historiskt perspektiv riskerar att minska intresset för kommunalpolitiken. Stockholms kommunfullmäktige och stadshuspolitiken har i påfallande liten omfattning ägnats intresse inom forskningen. Det är därför en tacksam men samtidigt krävande uppgift att ta sig an stockholmspolitiken, att öka kunskaperna om samt förståelsen och intresset för de kommunala frågorna. Ett bra tillfälle att avhjälpa denna brist och anta utmaningen yppar sig inför fullmäktiges 150-årsjubileum som infaller i januari år 2013.

Det förslag som här presenteras innebär att staden celebrerar detta jubileum genom att stödja en forskningsinsats under åren fram till 2013 och att en bredare vetenskaplig syntes, tillgänglig för en stor läsekrets, publiceras under jubileumsåret. De resultat som produceras under resans gång presenteras fortlöpande för att successivt bygga upp ett intresse för jubileet, slutprodukten och de kommunala frågorna. Syftet är att stimulera engagemanget i stadens politiska liv och den lokala demokratin men också att avhjälpa en kunskapsbrist när det gäller den viktiga historien om stadshuspolitikens och huvudstadens roll för den svenska politikens utveckling.

Ärendets beredning

Detta ärende har tagits fram inom Stockholmsforskningen efter initiativ av Jan Björklund. Ärendet har anmälts i Kommittén för stockholmsforskning den 11 maj 2006.

Bakgrund

Idén att inleda studier av stadshuspolitiken emanerar bl.a. från dåvarande oppositionsrådet Jan Björklund som våren 2005 tog kontakt med Stockholmsforskningen och föreslog att de fyra "gamla" stadshuspartierna skulle historiograferas. Denna idé hade förankrats inom kretsen av de fyra berörda partiets borgarråd. Under Stockholmsforskningens kontakter med forskare vid Stockholms universitet och Södertörns högskola inom disciplinerna historia och statskunskap växte idén fram att något förskjuta och vidga projektiden och placera samtliga fullmäktigepartiets historia i stadshuspolitikens kontext. Det var också i det sammanhanget som tanken att koppla projektiden till jubileet 2013 tog form. Möjligheterna att väcka intresse ökar härigenom och en sexårig projektid är väl avvägd med tanke på att stadshuspolitiken är ett relativt jungfruligt område för forskningen.

Kommittén för stockholmsforskning har den 23 februari 2006 ställt sig positiv till förslaget. En grupp politiker utsedda av respektive stadsnärparti – Cecilia Brinck (m), Dag Larsson (s), Christopher Odman (mp), Lennart Rydberg (fp) och Per Sundgren (v) – har den 28 mars 2006 ställt sig bakom det presenterade upplägget, medan Hardy Hedman (kd) var förhindrad.

Förslaget

Under år 2006 startas projektet *Makten i Stadshuset – partier och politiker i fullmäktige efter 1945*. Projektets vetenskaplige ledare är Torbjörn Nilsson docent i historia vid samtidshistoriska institutet vid Södertörns högskola. För den administrativa ledningen och prövningen av olika förslag till delprojekt svarar Kommittén för stockholmsforskning.

Intervjuer med gamla politiker och tjänstemän bör komma igång redan under innevarande år dels för att dokumentera deras gärning, dels för att ge idéer för forskningsarbetet.

Projektets huvudsakliga inriktning framgår av Torbjörn Nilssons projektskiss:

Historien – nuet – framtiden

När det svenska samhällets problem diskuteras nämns ofta utanförskap, misstro mot politiker, organisationers grepp om den enskilde och en ökad otrygghet. Med en musikalisk metafor kan man säga att demokratin inte är något självspelande piano, den kräver övning och engagemang för att inte bli disharmonisk. Att demokratins problem också drabbar det kommunala planet är uppenbart. Valdeltagandet minskar, och det på ett sätt som uppenbarar sociala klyftor. Legitimiteten för de gemensamma besluten minskar. För en huvudstadskommun som Stockholm blir detta än mer påtagligt genom de styrningsproblem som storleken skapar. Stockholm är ingen vanlig kommun. Som huvudstad får den en särskild relation till staten. Många av de kommunala frågorna berör också rikspolitiska intressen. Samtidigt agerar staden på den regionala arenan tillsammans med förortskommuner av skiftande karaktär.

Varken frågan om demokratin eller om styrningen är något som uppkommit först på 2000-talet. I själva verket kan frågorna ses som en naturlig följd av stadens plats i det moderna samhället.

Med ökad historisk kunskap om hur olika aktörer vid olika tillfällen har hanterat dessa frågor ökar också förståelsen för vad som är möjligt i framtiden. Historien skriver inte ut några recept eller färdiga melodier – men vidgar förståelsen för problemens natur.

Varför behövs forskning om Stockholmspolitiken?

Det framstår således som angeläget att utveckla ett projekt om Stockholmspolitiken, om partierna och om demokratin i huvudstaden. Med tanke på Stockholms betydelse finns förvånansvärt lite forskning om stadens politiska utveckling, särskilt för tiden efter andra världskriget. De stora kommunalforskningsprojekten har undvikit Stockholm med hänvisning till att staden är atypisk. Ytterst lite har därför åstadkommits när det gäller politiken i Stadshuset. Stockholms bebyggelsehistoria och omvandlingen av City har däremot belysts relativt mycket. Också trafikpolitik och andra strukturfrågor har uppmärksamats. Här finns resultat som projektet kan utnyttja.

Att Stockholm är atypiskt genom sin storlek och sin huvudstadskaraktär kan samtidigt vändas till något positivt och fruktbart. De spänningar som uppstår i förhållande till både staten och regionen just på grund av detta blir viktiga att undersöka vid sidan om de vanliga kommunala politikområdena. Man kan säga att det skapas ytterligare en dimension av politiken genom huvudstadens omfång och särskilda ställning.

Stockholm – olikt och likt

Stockholms särprägel kan utifrån ett politiskt perspektiv skissas i några punkter:

- Det speciella förhållandet till rikspolitiken, som hemstad för centralmakten och huvudstadens viktiga roll för ekonomisk och social utveckling.
- Stockholm är befolkningsmässigt ca 20 ggr större än en svensk normalkommun. Det finns färre förtroendevalda per invånare, ca 1/1000 invånare. Medelkommunen har ca 6/1000. Studier från 1990-talet påvisar också en mindre kunskap om de valda i fullmäktige än i genomsnittskommunen.
- En påtagligt sen övergång till majoritetsstyre, 1995, jämfört de flesta andra kommuner som lämnade samlingsstyret på 1970-talet. Antingen kan det tillskrivas en äldre, mer opolitisk tradition, eller också kanske till just positionen som huvudstad.
- Jämfört med riksgenomsnittet är högern/moderaterna starkare, socialdemokratin betydligt svagare.

SID 5 (11)

- Inom kommunen/staden är partisympatierna starkt skiljaktiga. I delar av Östermalm har m ca 60 %, i Tensta/Rinkeby 5-10 % (Stockholm som helhet 29.2 %). M och s kan närmast framstå som kommunala kommunicerande kärn även om den närmare relationen dem emellan återstår att undersöka.
- Maktskiftet är vanliga, sedan 1950 vid tre av fyra val.
- Ett borgerligt genombrott skedde redan 1950. Å andra sidan etablerades ett nära samarbete mellan s och fp under strukturreformens 1950- och 1960-tal.
- Maktrelationerna i kommunerna är mer skiftande än rikspolitiskt. Samarbetsmöjligheterna har varit större mellan t ex s och m.

Gemensamma drag finns naturligtvis också:

- Nya partier har tillkommit, både rikspartier och lokala.
- Väljarbeteendet har enligt valforskarna förändrats successivt. Snabbare genomslag för nya trender och värderingar. Mer rörliga väljare, splittrat röstande kommun – landsting – riksdag samt senare partival, vilket ökar valrörelsens betydelse.
- Mediernas krav på dramatisering och allt mer närgående bevakning av politikerna bidrar till att de politiska budskapen gärna förses med säljande förpackningar. Samtidigt ökar den mediala exponeringen pressen på politikerna och en allt starkare personifiering sätter borgarråden och andra ledande politiker i centrum.
- Partiapparaterna har försvagats och minskat medlemstal, minskat valdeltagande samt ökat misstroende mot politiker har orsakat "politikens kris".
- Valförhållandena har luckrats upp med ökad målstyrning och större svängrum för kommunerna.
- Aktionsgrupper och partier som uppkommit vid sidan om den traditionella vänsterhögerskalan har sedan 1970-talet vunnit inflytande i politiken.
- Internationaliseringen och europeiseringen har påverkat staden, både indirekt via statsmakten och direkt.

Stockholm i centrum

Relationer till förortskommuner, regionen och andra maktcentra ska i projektet betraktas utifrån Stadshusets horisont. Hittills har forskningen om förorterna – främst ur sociala och kulturella aspekter – varit mer omfattande än den om Stockholms kommun. Därför inriktas projektet på Stockholm, på partierna och makten i Stadshuset. Politisk och ideologisk utveckling sätts i relation till landets – eller för den delen Europas – men det är Stockholms kommun som utgör projektets undersökningsområde.

Tidsperiod

Betoningen ligger på tiden efter 1945. Den organisatoriska nyordningen 1940 med borgarrådsberedningens självständiga ställning utgör emellertid en viktig utgångspunkt. Efter det andra världskriget sker en islossning både nationellt och kommunalt. Riktningarna för efterkrigstidens nya samhälle dras upp. För Stockholms del blir det särskilt tydligt i fråga om trafiken och omvandlingen av stadskärnan. Liksom på riksnivån får också bostadspolitikern nytt liv. Slutpunkten är mer flytande. De senare årens skeende bör finnas med, men samtidigt är det svårare att analysera ett pågående händelseförlopp. Rimligen tas den närliggande tiden också upp, men mer begränsat.

Teman

Tre övergripande teman kan formuleras: I) *Staden och omvärlden*, II) *Partierna och politiken*, III) *Demokratins organisering*. Några vattentäta skott mellan de tre finns inte. Snarare är det en poäng att de till viss del griper in i varandra. På så sätt kan studier med olika huvudperspektiv ge kompletterande bilder av samma skeende. Ett exempel är frågan om intressegruppers och organisationernas inflytande som kan belysas utifrån stadens förhållande till omvärlden (I), till vissa specifika politiska stridsfrågor som striden om almarna 1971 eller nyare trafikledsprojekt (II), eller slutligen till mediernas roll för den kommunala demokratin (III).

I. Staden och omvärlden

Utgångspunkten är stadens plats i rummet. Här studeras hur Stockholmspolitikerna agerat i förhållande till omgivningen. Det rör sig om *grannkommunerna, regionen, staten samt EU och världen därutöver*. Hur har partierna å ena sidan försökt försvara stadens handlingsfrihet gentemot omvärlden, å den andra försökt utnyttja omvärlden för att lättare genomföra sin politik? I vissa frågor, som trafikleder, är åtminstone alla svenska nivåer indragna. I andra, som det första årtiondets inkorporeringar, gäller det främst grannkommunerna. Viktigt är att omvärlden inte bara ses som något som begränsar handlingsfriheten. Ett exempel på motsatsen är när Lex Normalm antogs som lag 1953 efter initiativ från majoriteten i Stockholms stadshus. Därmed ökade möjligheten till expropriation i innerstaden. De skiftande relationerna till regeringsmakten är här också av intresse. Vad har borgerliga respektive vänsterstyren kunnat utvinna därifrån? Vilken hållning har partierna haft till den kommunala självstyrelsen? Relationen mellan rikspartierna och Stockholmspolitikens partier kan ses som en parallell till förhållandet stat-stad. Här illustreras även att partiernas roll (tema 2) också berör stadens relationer. Det

Sid 7 (11)

europiska perspektivet får inte heller glömmas bort. I hur hög grad agerar man direkt gentemot EU och i vilken grad via kommunförbund - riksdag - regering?

Ett annat perspektiv rör tidsdimensionen i stället för rumsdimensionen. Hur ser staden på sin roll i den egna historieskrivningen? Vilka framtidsperspektiv har lanserats under perioden? Vilka framtidsåskådningar för Stockholms del har politikerna genomlysts av? Har det funnits några gemensamma identitetsdrag?

II. Partierna och politiken

Området behandlar partiernas styrka i olika områden, graden av konflikt och samarbete under perioden, avgörande stridsfrågor (kring t ex skatter, stadsplanering, kollektivtrafik, bilismen, miljö, bostäder, daghem eller socialpolitik - "välfärdsstaden" om man så vill) koalitioner och allianser samt partiernas ideologiska utveckling. Vilka frågor har varit viktigast? Vilka partier är historiens vinnare eller förlorare? Hur har konflikterna om politikens omfång utspelats? Hur har gränsen mellan politik och marknad förändrats över tid? Vad har kvinnornas frammarsch medfört och vilket motstånd har den processen uppbådat? Vilken betydelse har lokala intressen som t.ex. Handelskammaren, fackföreningar och miljöorganisationer haft?

Begreppet "politisk kultur" kan här användas för att analysera konflikt- och samarbetsmönster samt normer för hur politik rent allmänt ska bedrivas. Är det "politiska klimatet" - för att ta till en metafor - bistrare nu än förr? Även förhållandet mellan partierna lokalt och på riksnivå är av intresse. Också samarbetet över parti gränserna, t ex mellan kvinnliga kommunpolitiker, tas upp. En ytterligare fråga rör förhållandet mellan de gamla partierna och de nya som träder in vid olika tillfällen (centern 1966, Stockholmspartiet 1979, kristdemokraterna, miljöpartiet och Ny Demokrati 1991). Mindre partier har ofta kunnat vinna inflytande genom att agera vägmästare. Å ena sidan stärks demokratin om fler opinioner når in i fullmäktige, å den andra kan styrningen försvåras när partierna blir fler, för att anknyta till det inledande resonemanget.

Som ett kompletterande perspektiv (jämför historieskrivningen för det första temat) kan politikerrollen och politikerkarriärerna skärskådas. Hur har man sett på sin roll över tid? Vilka livskarriärer har stadens ledande politiker haft?

Sid 8 (11)

III. Demokratins organisering

Här kommunen är organiserad är i hög grad en politisk fråga. Det handlar om relationer mellan kommunstyrelse (stadskollegiet), fullmäktige, nämnder och borgarråd, om relationen mellan politiker och tjänstemän -- liksom även den hybrid som politiska tjänstemän kan sägas vara. Här har staden en gammal tradition genom de från början formellt sett opolitiska borgarrådsposterna. Av dessa relationer uppstår frågan om graden av formella respektive informella beslut. Här finns en uppsjö mer teoretisk forskning att relatera till. Har utvecklingen gått från formella, hierarkiska beslutsformer till mer nätverksbaserade? (vad statsvetarna kallar från government till governance). Eller är det snarare en blandning av beslutsformer som kännetecknar Stadshuset? Med utvidgningen av kommunala bolag, särskilt viktiga under cityomvandlingen, förs en mer affärsmässig form in. Dessutom är kommunens roll som arbetsgivare av intresse, inte minst för att många anställda finns inom

Kommunalarbetarförbundet med dess nära koppling till den socialdemokratiska arbetarkommunen. Integrationen av invandrare i politiken blir särskilt aktuell efter 1976, med den kommunala rösträtt som då införs för dem som bott i Sverige i minst tre år. Men frågan gäller inte bara rätten att rösta utan också integrationen i det politiska systemet i bredare mening. Till frågan om demokratins organisering hör också insynen och den demokratiska legitimiteten. Hur försöker partierna att förankra sin politik? Vilken roll har media i den processen?

Av tjänstemännen är särskilt stadsplanerarna av intresse. Här har forskningen kunnat identifiera särskilda "stadsbyggnadsregimer" under vissa perioder. Som ett kompletterande perspektiv inom detta tema skulle därför "tjänstemannaprofiler" kunna tjäna. Vilken roll har de ledande tjänstemännen på området haft? Hur ser deras karriärvägar ut?

Att stadens expansion, dess organisation och styrningsprinciper får politiska konsekvenser kan illustreras av omsorgsexpansionen från 1960-talet. Därigenom kom många kvinnor ut på arbetsmarknaden, fick en starkare ställning i samhället och så småningom -- om än långsamt -- jämlik representation i fullmäktige.

Uppläggnig

Ovanstående tre teman anger de perspektiv som projektet genomsyras av. Allt kan knappast få en fullständig täckning i form av separata delstudier. Däremot kan perspektiven tjäna som styrmedel för vilka frågor som formuleras på olika håll. Förutom ett antal avgränsade delstudier bör projektet också åstadkomma en

syntes, en övergripande skildring av periodens politiska liv i Stadshuset som på vetenskaplig grund ändå kan ge den politiskt intresserade allmänheten ny kunskap och nya perspektiv om Stockholmspolitiken.

En fråga som inte är utredd gäller källorna. Det tycks som om partiernas interna material i endast i mindre utsträckning är bevarat. En del av det förberedande arbetet bör anslås till en genomgång av källaget för de olika partierna.

Omfattningen på projektet i form av forskare är i dagsläget svårt att avgöra. Att flera forskare, med varierande grad av tjänstgöring, bör ingå är däremot givet, liksom att arbetet utförs under flera år. Eftersom Stockholms fullmäktige fyller 150 år 2013 (i januari 1863 samlades fullmäktige för första gången) är tanken att forskningsresultaten ska föreligga i god tid innan. Erfarenheter av jubileumsår (moderaternas hundra år 2004, unionsupplösningen hundra år 2005) talar för att sådana på ett mycket påtagligt sätt kan öka intresset för historiska skildringar och perspektiv.

Politikens veteraner

Som en inledande insats planeras ett antal intervjuer med Stadshuspolitikens veteraner. Syftet är tvåfaldigt: Dels antas intervjuerna ge uppslag till forskning, värdefulla ingångar till källmaterial och nya perspektiv på utvecklingen. Dels kan redigerade intervjuer också ges ut under projektets gång som ett led i att öka det allmänna intresset för stadens politiska liv och forskningsprojektet. Intervjuer med avgångna politiker har under senare tid gjorts av ett pilotprojekt vid Samtidshistoriska institutet. Före detta statsråd som Ingvar Carlsson, Margareta Winberg och Karin Söder har till exempel intervjuats. Erfarenheterna från det projektet bör underlätta arbetet med liknande intervjuer inom Stockholmsprojektet. Namn som har nämnts i möte med referensgruppen är Wilhelm Forsberg, Nils Hallerby, Margareta Schwartz och Gunnar Dalgren. Även tjänstemän bör intervjuas.

Preliminära delstudier

Nedanstående delstudier är inte avsedda som någon färdig lista, utan snarare som en provkarta på vad den presenterade projektskissen kan inrymma. Några av de tänkta studierna är mer omfattande, andra kanske mer har karaktären av längre uppsats.

1. Partipolitiska allianser i Stadshuset.
Hur har partierna skapat majoriteter? Vad har de mindre partiernas intåg betytt (som mest nio partier i fullmäktige 1991–1994) för

demokratin och styrningen? Vilka allianser har dominerat under olika perioder? Hur väl har partigrupperna hållit samman? Hur har interna spänningar hanterats? Hur stark har vänster-högerskalan varit över tid jämfört med den sedan 1970-talet använda skalan miljö-tillväxt? Hur starka har motsättningarna mellan partierna varit som helhet under efterkrigstiden?

2. Staten – hinder eller möjlighet?

Hur har stadens ledande politiker främjat Stockholmsintresset i rikspolitiken? Hur har partierna i Stadshuset sett på stadens/kommunernas roll – som verkställare av den centrala politiken eller som självständiga utövare av politisk makt? På vilka sätt har å ena sidan statsmakten utgjort ett hinder för Stockholm, å den andra sidan kunnat utnyttjas i kommunpolitiken? Hur har den rikspolitiska parlamentariska situationen påverkat Stockholmspolitiken? Har socialistiska eller borgerliga majoriteter i Stockholm allierat sig med sina respektive regeringar, eller har ett gemensamt Stockholmsintresse formulerats? Här finns flera tänkbara perioder att studera då majoriteten i Stockholm skilt sig från rikspolitiken (t.ex. under finansborgarråden P O Hansson, fp, 1966-70, J-O Persson, s, 1979-82 och C Cederschiöld, m, 1998-2002).

3. Kvinnorna och makten.

Striden om utbyggnaden av daghemmen från 1970-talet är ett högtintressant studieområde. Hur mobiliserades kvinnor (och män) i partierna i denna fråga? Vilket motstånd fanns? Hur samverkade dimensionen kvinnor – män med den traditionella vänster-högeruppdelningen? Vilken betydelse har omsorgssektorns expansion i dess helhet betytt för kvinnornas politiska deltagande? Har den växande kvinnliga politikergruppen rekryterats från denna sektor? Har kvinnor samverkat över partigränserna för att främja expansionen? På vilka sätt har motsättningarna om privat respektive offentlig drift påverkat kvinnornas situation? Har politikens vardag förändrats som en följd av kvinnornas intåg – mötesformer, debattkultur, prioriterade frågor?

4. Politiserade tjänstemän eller lojala experter?

Vilket inflytande har tjänstemännen haft över de politiska besluten? Hur har detta skiftat över tid och mellan olika politiska områden? Tre skeden förefaller vara extra intressanta att studera utifrån förhållandet tjänstemän – politiker: Omvandlingen av city från 1940-talets slut, efterdyningarna av almstriden 1971 och motsättningarna från 1990-talet om kommundelsnämnder och andra organisationsförändringar. I det vittnesseminarium som hölls

på Södertörns högskola i december 2005 framhölls just politikernas beroende av tjänstemännen som en viktig faktor för almstriden. Också tjänstemännens kopplingar till olika intressen i staden är intressanta. Ser de sig som advokater för olika områden – idrotten, trafiken, näringslivet – på liknande sätt som departementens tjänstemän enligt forskningen ofta gör? Vad har ökningen av uttalat politiska tjänstemän betytt för politiken? Vad har de flitiga maktskiftena betytt för tjänstemännens ställning? Har tjänstemannaexpansionen underlättat eller försvårat demokratin och styrningen av staden?

5. Visioner om Stockholm.

Vilka framtidsperspektiv och historiska referenser har partierna framfört? Vad har dominerat – arvet eller utopin? Hur har man sett på Stockholms ställning i regionen, Sverige och världen? På vilka sätt har visioner och traditioner påverkat politiken? Stadens självbild kan t.ex. undersökas via material kring stora, prestigefyllda satsningar (Globen 1988, Kulturhuvudstadsåret 1998), invigningar (Vällingby 1954) eller jubileer (fullmäktige hundra år 1963, Stockholm 700 år 1953 respektive 750 år 2003).

Stadsmuseiförvaltningens synpunkter

Att göra en kraftsamling på området forskning om stadshuspolitikens moderna historia framstår som mycket angeläget. Som ett av landets största parlament och med stora ekonomiska och förvaltningsmässiga resurser till rådighet har forskningsinsatser på detta område goda möjligheter att väcka stor uppmärksamhet och stimulera ett brett engagemang också för dagens kommunalpolitik. Därtill kommer det stora egenvärde som ligger i att fylla den påtagliga kunskapslucka som uppstått när det gäller huvudstadens partiväsande samt stadshuspolitikens och huvudstadens betydelse för hela landets politiska utveckling. Att i god tid inrikta en sådan kraftsamling på jubileet Stadsfullmäktige 150 år ger dels projektet rimlig tid att arbeta fram ny kunskap, dels goda chanser att successivt stegra intresset för de angelägna kommunalpolitiska frågorna.

För att på ett tydligt sätt kunna starta projektet behövs 300 tkr för 2006 och 1 800 tkr för 2007. Med vilka insatser projektet bör drivas vidare under perioden 2008-2012 kan för närvarande inte närmare anges. Med en tilldelning på samma nivå som 2007 åtgår ytterligare 9 000 tkr. I viss utsträckning kan alternativa finansieringsformer sökas och projektet kommer fortlöpande att utvärderas som underlag för förslag angående beslut om tilldelning för kommande år.